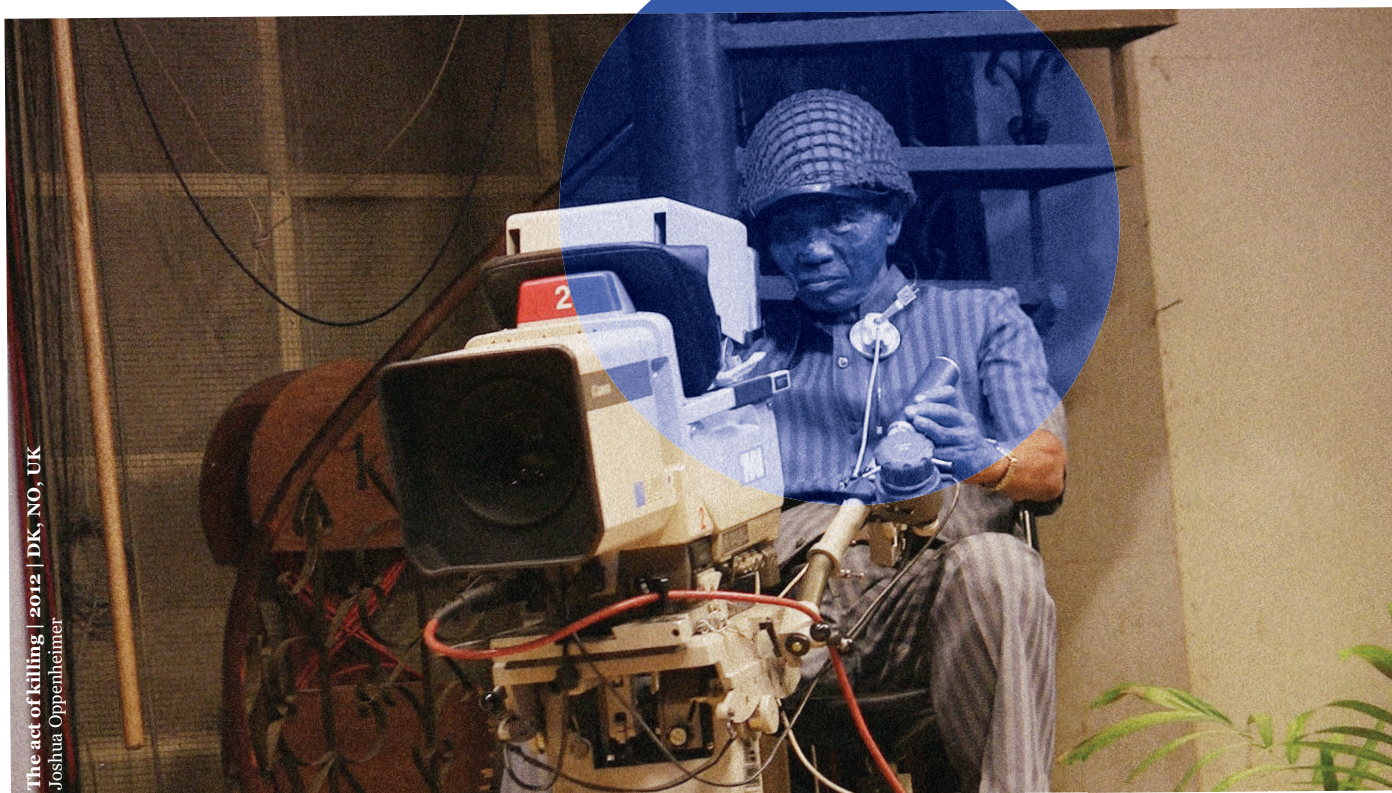

ATELIER
DE
EDUCA
TIE
MEDIA
PRIN
FILM
DOCU
MENTAR
LA
BIBLIOTECA

The act of killing | 2012 | DK, NO, UK
Joshua Oppenheimer

Autori:
Nicoleta Fotiade
Ionuț Mareș

Acest ghid de îndrumare a fost creat pe baza suportului de curs folosit la cursurile cu bibliotecari din proiectul-pilot “Educație media prin film documentar la bibliotecă”, care au avut loc la bibliotecile județe din Dâmbovița, Tulcea și Gorj.

Ghidul își propune să le arate bibliotecarilor potențialul filmului documentar ca instrument media de dezbatere despre teme din sfera drepturilor omului și să le ofere ocazia să acumuleze noi competențe media de gândire critică și să le exerseze.

Mai exact, participanții la cursurile despre folosirea filmului documentar la bibliotecă dezvoltă competențe media și digitale pe care le vor folosi pentru a crea și a pune în practică un format de întâlniri cu publicul - proiecție de film documentar + discuție + activități conexe - pentru promovarea incluziunii, diversității, toleranței și gândirii critice.

În prima parte a cursului, prin metode de învățare activă, bibliotecarii își însușesc noțiuni despre educația media și despre caracteristicile, tipologiile și rolurile filmului documentar. De asemenea, își exersează competențele de analiză critică a imaginii în contextul receptării mesajelor media. Filmul documentar despre drepturile omului este folosit ca material didactic.

În a doua parte a cursului, cu îndrumarea formatorilor, participanții învață, prin grupe de lucru, cum să creeze un format de eveniment de educație media prin film documentar, pe care îl vor putea folosi la bibliotecă.

Educație media prin film documentar la bibliotecă

Scopurile organizării unui eveniment de vizionare a filmului documentar la bibliotecă

- atragerea unui public nou și fidelizarea publicului tradițional al bibliotecii
- stimularea educației cinematografice și a educației media
- dezvoltarea gândirii critice
- încurajarea dezbaterii și a dialogului
- atragerea atenției la subiecte importante pentru comunitate
- cultivarea interesului pentru acțiuni civice
- întărirea spiritului comunitar

Convențiile filmului documentar

Pentru a înțelege relevanța filmului documentar ca instrument de educație media pentru discutarea unor teme legate de drepturile omului, este important să se stabilească mai întâi principalele trăsături ale genului.

ACTIVITATE:

Vizionarea și analiza primelor 7 minute din documentarul **Lemn / Wood** (*Michaela Kirst, Monica Lăzurean-Gorgan, Ebba Sinzinger, Austria, Romania, Germania, 96', 2020*)

discutarea în detaliu a cadrelor, coloanei sonore, mișcărilor de cameră, montajului, pentru a identifica elementele definitorii ale genului documentar:

- * absența actorilor
- * prezența unor oameni reali în fața camerei
- * realitatea surprinsă pe ecran
- * tratarea unor subiecte relevante pentru societate
- * ridicarea unor întrebări și nu oferirea unor răspunsuri

ÎNTREBĂRI-CHEIE ATUNCI CÂND ANALIZEZI UN FILM DOCUMENTAR:

- Care este subiectul?
- Este ceva ce te-ai aștepta să vezi într-un buletin de știri sau într-un ziar?
- Cine spune povestea?
- Care este firul narativ principal?
- Ce tipuri de cadre sunt folosite cu preponderență?
- Cum este montajul?
- Care sunt sunetele dominante?
- Imaginile sunt din prezent? O reconstituire? Imagini de arhivă? Altceva?
- Este folosită muzică?
- Există voice-over?
- Simțim prezența regizorului?

Documentar vs. jurnalism de televiziune:

Documentarul și jurnalismul de televiziune nu sunt același lucru, deși ambele fac parte din sfera non-ficțiunii. Majoritatea materialelor de non-ficțiune de la televiziune sunt jurnalism – astfel de programe sunt organizate după principiul că naratorul sau prezentatorul apare ca o autoritate pe subiect. Naratorul sau prezentatorul coordonează și face ușor de înțeles, cu ajutorul comentariului, un flux de imagini care deseori nu are o coerență internă, iar prin asta ilustrează o analiză a cărei demonstrație finală rezidă în afara imaginilor. În documentare, coerența și validitatea imaginilor depind în întregime de cum sunt ele filmate și apoi asamblate prin montaj.

PRINCIPALELE TIPURI DE FILM DOCUMENTAR

Caracteristicile fiecărui tip funcționează ca dominante într-un anume film: ele dau structura filmului, dar nu dictează sau nu determină fiecare aspect al organizării sale. Rămân posibile numeroase variabile.

Documentarul poetic

- pune accent pe formă, iar narațiunea nu este atât de importantă
- nu urmărește neapărat convențiile continuității prin montaj și senzația unei situări anume în spațiu și timp
- explorează asociațiile vizuale și sonore libere
- pune accent mai degrabă pe stare și ton și afecte, și mai puțin pe livrarea de informații sau dorința de persuasiune
- poate avea ca efect confuzia sau ambiguitatea
- ridică întrebări, nu oferă răspunsuri

Documentarul expozitiv

- pune accentul pe comentariul verbal și logica argumentativă
- se adresează privitorului direct, cu texte sau voci care propun o perspectivă, lansează un argument sau povestesc evenimente istorice
- scopul este de a informa, în special prin cuvinte
- imaginile au doar rol de sprijin - ele ilustrează, clarifică, evocă sau funcționează ca un contrapunct la ce se spune în voice-over
- comentariul este de obicei prezentat ca diferit de imagini și are ca scop organizarea lor
- sporește cunoștințele, dar nu contestă categoriile în care s-au organizat acestea

Documentarul observațional

- pune accentul pe un angajament direct față de viața de zi cu zi a personajelor, așa cum sunt ele observate de o cameră neintruzivă
- observă experiența trăită spontan
- nu are comentariu în voice-over, muzică suplimentară, efecte de sunet, intertitluri, reconstituiri istorice, acțiuni repetate în fața camerei și, deseori, nici chiar interviuri
- oamenii filmați interacționează unii cu alții, ignorându-l pe cineast
- personajele sunt surprinse în timpul unor sarcini presante sau în diverse crize personale
- spectatorul trage concluzii pe baza observării unor comportamente
- transmite senzația duratei reale a evenimentelor

Documentarul participativ

- pune accentul pe interacțiunea dintre cineast și subiect
- filmarea se face prin interviuri sau forme de implicare și mai directă
- arată cum e pentru cineast să se afle într-o anumită situație și cum se schimbă aceasta
- cineastul devine actor social (aproape) ca oricare altul (diferența constă în faptul că aparatul îi conferă putere și control asupra evenimentelor)
- este o formă de interacțiune care nu ar exista dacă nu ar fi prezentă o cameră de filmat

Documentarul reflexiv

- atrage atenția asupra convențiilor care reglementează realizarea de filme documentare
- crește gradul nostru de conștientizare asupra construirii reprezentării realității filmului și asupra problemelor în reprezentarea celorlalți
- procesele de negociere dintre cineast și spectator devin centrul atenției
- modul reflexiv este modul de reprezentare cel mai conștient de sine și de autointerogare
- propulsează spectatorul la o formă sporită de conștiință despre relația sa cu un documentar și despre ce reprezintă acesta

Documentarul performativ

- subliniază aspectul subiectiv sau expresiv al implicării cineastului față de subiect și capacitatea de reacție a publicului la acest angajament
- respinge noțiunile de obiectivitate
- subliniază complexitatea cunoașterii noastre despre lume prin accentuarea dimensiunilor sale subiective și afective
- propune o combinație liberă între real și imaginar
- încearcă să-și alinieze publicul la perspectiva sa specifică asupra lumii

Reprezentare și limbaj vizual

Procesele de vizionare și interpretare a imaginilor filmate - filme, programe de televiziune, videoclipuri etc. - pot fi percepute ca fiind asemănătoare cu procesele implicate în înțelegerea sensului textelor tipărite. Dar, cum vizionarea de filme este de obicei o activitate colectivă, aceasta încurajează vorbirea și ascultarea, adesea la un nivel sporit de exprimare și de entuziasm.

Biblioteca poate fi un spațiu în care copii, tineri sau adulți pot fi încurajați să conștientizeze că imaginile filmate - ca și alte forme de artă și comunicare - au propriile coduri, convenții și reguli de construcție și să-și dezvolte deopotrivă capacitatea de a se exprima, de a-și spune părerea, de a aduce argumente pe teme importante pentru comunitate și nu numai.

“Orice film documentar construiește o versiune de realitate, nu o înregistrare fidelă a originalului”, spune cercetătoarea Adina Brădeanu. De fapt, orice produs media este o reprezentare a realității. Reprezentarea media este rezultatul unor decizii editoriale și este influențată de mai mulți factori, cum ar fi canalul media ales, limbajul vizual folosit, cadrele alese, structura, interesul sau scopurile specifice ale autorului/ autorilor ș.a.m.d. Prin urmare, mesajele media sunt reprezentări ale realității sociale care sunt selective și incomplete. Analiza critică a mesajelor media ține cont de toate aceste aspecte.

Imaginile filmate, în special, activează simultan emoțiile și cogniția și oferă un grad mai mare de autenticitate privitorului (realitatea percepută). De aceea, imaginile reprezintă o formă de autoritate, oamenii au tendința de a nu le pune la îndoială!

Imaginile filmate nu au un singur înțeles. Oamenii dau interpretări diferite mesajelor media, iar învățarea are loc

atunci când cei care învață încep să înțeleagă, când se construiește înțelegerea. Învățarea nu este doar transmisă (prin vizionarea unui film). Dezbaterem, negociem, ascultăm, ne argumentăm părerile.

Un exemplu de învățare cu acest tip de analiză critică și dezbateri a filmului documentar are în vedere folosirea stereotipurilor de tot felul în mesajele media mainstream, pe care realizatorii filmelor documentare de autor încearcă, de cele mai multe ori, să le demonteze, să provoace o discuție constructivă despre ele.

- Atunci când reprezentările stereotipice sunt prezentate în mod repetat, ele ajung să pară "normale"
- Oamenii își interpretează experiențele din viața reală văzând cum acestea se compară/se aliniază cu stereotipurile media preexistente
- Reprezentările stereotipice ale eroilor, răufăcătorilor și victimelor din filme pot afecta modul în care oamenii dau sens întâlnirilor din viața reală

ACTIVITATE:

Ascultă coloana sonoră a unui fragment de câteva minute dintr-un film documentar pentru a-i identifica elementele (efecte sonore, muzică, voce, tăcere) și a înțelege ce informații oferă ele. Compară apoi cu versiunea cu tot cu imagine a respectivului fragment.

Ce diferență face sunetul în secvență?

Ce diferență ar face dacă ar lipsi fie muzica, fie efectele sonore?
(Cum se combină sunetul și imaginea pentru a crea efecte specifice? Ce contribuție au elementele individuale? Se schimbă sunetul/muzica? [de exemplu, creșterea/diminuarea volumului, construirea unui crescendo] Ce înseamnă aceste schimbări?)

Alte noțiuni de reprezentare și limbaj vizual:

- Coloana sonoră poate avea patru elemente: efecte sonore, muzică, voce, tăcere. Toate acestea contribuie, alături de imagini, la semnificația materialului
- Efectele sonore sunt de două tipuri: "atmosferă" (adică sunet continuu) și "efecte punctuale" (adică sunete scurte)
- Sunetul - în special muzica - poate stabili "starea de spirit" a unui text vizual și îi poate stabili identitatea generică (de exemplu, comedie, thriller, documentar etc.)
- Deseori, sunetul poate contribui mai mult la "fixarea" semnificației unei secvențe decât o pot face imaginile
- Sunetul poate influența nu numai modul în care spectatorii interpretează imaginile, ci și ceea ce cred că văd de fapt
- Tăcerea poate avea la rândul său un efect puternic asupra interpretării unei secvențe

Planuri-cadru:

Sensul mesajelor media se construiește în context, în relația dintre planurile-cadru.

În documentar, un prim-plan sau insistența generală pe planuri strânse poate însemna apropiere, acces la lumea intimă a personajului, dar și - în unele cazuri - o anumite agresiune a camerei de filmat.

Insistența pe planuri generale poate fi interpretată ca dorință de a prezenta personajele în contextul lor cotidian (pentru a le putea înțelege mai bine), dar și o anumită discreție a camerei, dorința de a nu interveni prea brutal în realitatea altcuiva. Fișa de lucru de mai jos oferă o descriere mai detaliată a planurilor-cadru și a semnificației folosirii acestora.

ÎNCADRĂTURI DE TELEVIZIUNE

PLAN ANSAMBLU - Extreme Wide Shot

Cadru larg, care stabilește zona în care se petrece acțiunea filmată.

PLAN GENERAL - Wide Shot

Mai strâns ca planul ansamblu. Vedem personajul / personajele și o parte din spațiul de desfășurare a acțiunii (zona din jurul personajului).

PLAN ÎNTREG - Long Shot

Cadru care descrie personajul (sau obiectul) în întregime, din cap până în picioare.

PLAN AMERICAN - Medium Long

Subiectul este încadrat de la cap până sub genunchi. Era folosit des în western-uri. Spectatorul putea să vadă în același cadru și fața cowboy-ului și mișcarea mâinii către brâu în căutarea pistolului.

PLAN MEDIU - Medium Shot

Cadru care descrie personajul de la talie în sus. Direcționează atenția spectatorului către subiect. Folosit des în interviuri.

PRIM-PLAN - Close-up

Subiectul este încadrat de aproape. Îi vedem capul și umerii și putem surprinde cu ușurință orice reacție emoțională.

ÎNCADRĂTURI DE TELEVIZIUNE

fb.com/MediawiseSociety
www.mediawise.ro

PLAN DETALIU - Gros-plan

Un cadru foarte strâns care prezintă un detaliu al subiectului filmat sau fotografiat. Atunci când subiectul e un om, planul-detaliu poate surprinde - de exemplu - un detaliu al mâinilor, un pantof, sau o ureche în funcție de povestea pe care o ilustrează. Un plan-detaliu al ochilor, de pildă, surprinde o anumită expresie sau o reacție emoțională.

PLAN AMORSĂ - Over the Shoulder Shot

Este acel cadru construit din spatele unui personaj (și peste umărul lui) către subiectul principal al acțiunii. Folosit foarte des în interviuri de televiziune, într-o succesiune de cadre ca cea de mai jos, atunci când reporterul pune o întrebare sau ascultă un răspuns. Întâlnit des în filme atunci când ilustrează un dialog între două personaje.

ECRAN ÎMPĂRȚIT ("FERESTRE") - Split Screen

Uneori în timpul unei transmisiuni TV ecranul este împărțit în mai multe cadre, ca în exemplele de mai jos.

1. SPILT SCREEN SIMETRIC. Folosit foarte des în emisiunile de știri atunci când prezentatorul din studio dă legătura unui corespondent aflat pe teren, acolo unde s-a petrecut un eveniment. Mai poate fi observat în talk-show-uri și dezbateri politice, atunci când două personaje discută în contradictoriu sau când un personaj reacționează verbal sau non-verbal la discursul celuilalt. În acest context acesta este un cadru de reacție.

2. SPLIT SCREEN ASIMETRIC. Folosit în emisiunile de știri atunci când relatarea unui reporter este ilustrată cu cadre înregistrate de la evenimentul despre care vorbește (jumătatea din dreapta a ecranului).

3. ECRAN ÎMPĂRȚIT ÎN 4 (sau mai multe "ferestre"). Folosit rar în emisiuni de știri, atunci când se sugerează amploarea unui eveniment prin numărul mare de reporteri care relatează din locuri diferite. Folosit și în dezbateri televizate, pentru a surprinde simultan reacțiile diversilor invitați. Și pentru a induce și aici ideea că evenimentul dezbătut e unul important (de aceea și numărul mare de participanți la dezbateri).

Despre imagine din perspectiva publicului

“A cita dintr-un film nu este același lucru cu a cita dintr-o carte. Dacă timpul de citire a unei cărți depinde de cititor, timpul de vizionare a unui film este stabilit de regizor, iar imaginile sunt percepute doar atât de repede sau de încet cât permite montajul.”

Susan Sontag, “Despre fotografie”

Percepem și interpretăm produsele media în context – cultural, social, de educație, emoțional sau al convingerilor. Atunci când vizionăm texte media sub formă de imagini, ne bazăm automat pe experiența noastră acumulată în urma vizionării unor texte similare.

Cum influențează viziunea noastră despre lume și contextul nostru prezent felul cum vedem filme?

Viziunea asupra lumii, pe care fiecare dintre noi o are și prin filtrul căreia interpretăm tot ceea ce vedem/auzim/observăm, influențează felul cum interpretăm mesajele media. De exemplu, cei care cred în teoriile conspirației au o viziune asupra lumii care încurajează ideea că lumea este condusă și controlată de forțe oculte.

Există riscul de a crea propria propagandă în timp ce folosim filmul documentar în scop educațional? Există riscul ca bibliotecarii să sfârșească prin a folosi filmul documentar în scop propagandistic?

Filmele documentare care militează cu bune intenții pentru o cauză pot fi interpretate în mod diferit și se pot transforma în mesaje de propagandă, pentru că “propaganda este în ochii privitorului”, cum spune și Renee Hobbs, profesor de educație media la Rhode Island University.

Cum evităm asta?

- oferind cunoștințe despre producția filmului documentar
- prin activități de analiză critică a imaginii și de analiză a contextului producției mesajelor media
- prin activități de reflecție și dezbateri pentru înțelegerea procesului de receptare a mesajelor media (același mesaj poate fi interpretat diferit de oameni diferiți, propaganda se află în ochii privitorului etc.)

Propaganda din perspectivă contemporană și istorică

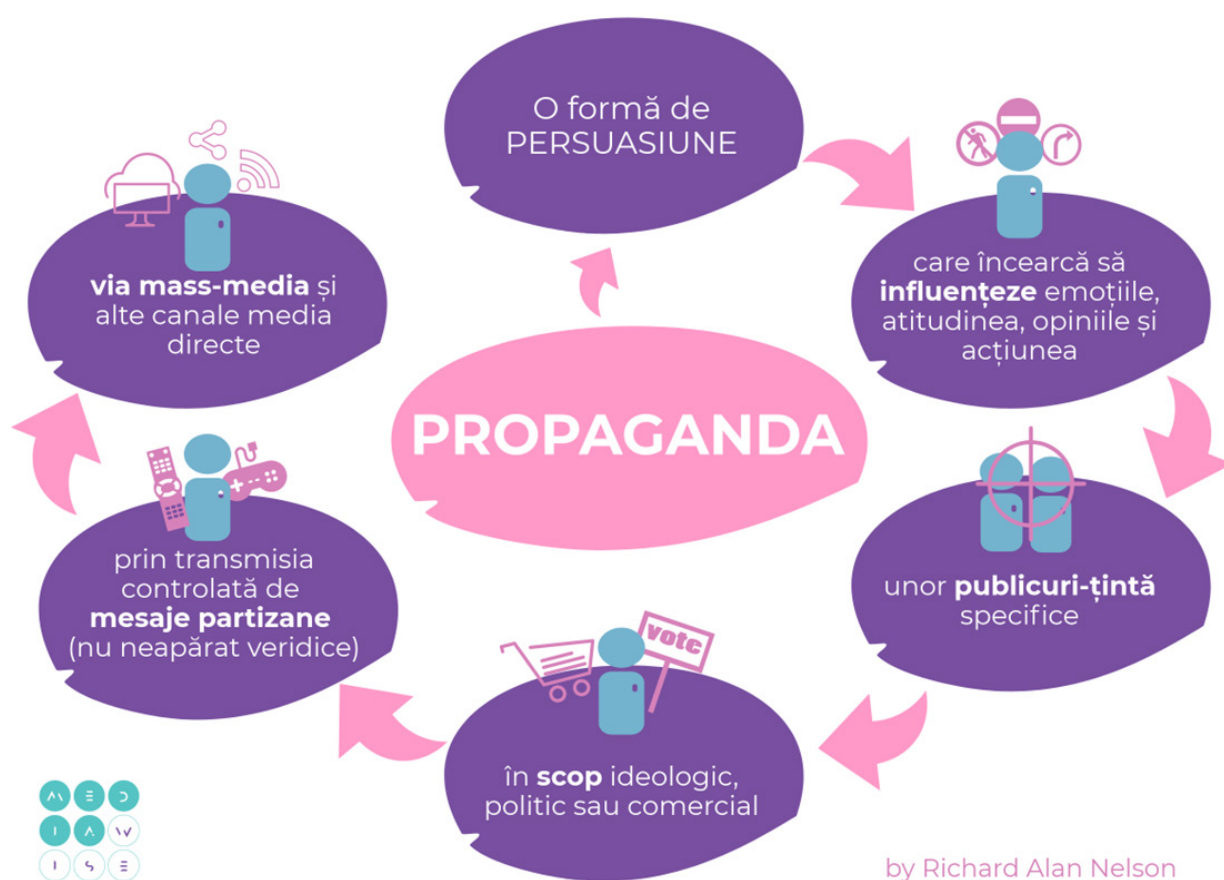
“Să gândești critic despre propagandă și să înțelegi scopul propagandei sunt responsabilități esențiale ale cetățenilor în secolul 21. O discuție despre propaganda contemporană ne invită să reflectăm asupra puterii comunicării din zilele noastre și a responsabilității noastre în calitate de autori și public.”

propaganda.mediaeducationlab.com/ro/teachers

Ce este propaganda contemporană?

Dintre toate cuvintele pe care le folosim să vorbim despre comunicare, propaganda este cel mai buclucaș, spune

Neil Postman, cunoscut critic cultural și media. Pentru că acest cuvânt are o varietate mare de definiții create de-a lungul timpului și de autori diverși din părți diferite ale lumii. Propaganda apare într-o varietate de forme, este strategică și intenționată, încearcă să influențeze atitudini, opinii și comportamente, poate fi poate fi benefică sau nocivă, poate folosi adevăruri, jumătăți de adevăruri și minciuni. Am ilustrat mai jos una dintre aceste definiții pentru tine.

ACTIVITATE:

Folosește platforma de învățare colaborativă propaganda.mediaeducationlab.com/ro și analizează definițiile propagandei. Votează exemple de propagandă și compară votul și argumentele tale cu ale celorlalți utilizatori.

Cum recunoaștem propaganda? Tehnicile propagandei

Propaganda se poate diferenția de alte forme și genuri ale comunicării prin câteva proprietăți distinctive.

- În cel mai profund sens, propaganda este un joc al minții ce exploatează temerile și prejudecățile oamenilor. Propagandistul știe cum să adapteze mesajele media în funcție de emoțiile publicului pentru a declanșa exaltare și surescitare ce anulează gândirea critică.
- Propaganda de succes spune povești simple, cunoscute publicului și credibile. Se folosesc metafore, imagini sau repetiții pentru ca poveștile să pară reale și adevărate. Mesajul simplificat excesiv este eficient atunci când expresiile atractive și ușor de reținut înlocuiesc gândirea critică. Informațiile simplificate nu contribuie la îmbunătățirea cunoașterii și a înțelegerii, însă, întrucât oamenii preferă să diminueze complexitatea, această formă de propagandă este eficientă.
- Când răspunde direct la nevoile, speranțele și temerile unor grupuri specifice, propaganda devine astfel personală și relevantă. Când un mesaj are o relevanță personală, oamenii acordă atenție și asimilează informațiile și ideile esențiale.
- Propaganda poate servi ca o formă de război politic și social pentru a identifica și a defăima oponenti. Poate pune la îndoială legitimitatea, credibilitatea sau chiar caracterul și ideile adversarului. Oamenii sunt atrași în mod firesc de conflict, iar propagandistul poate să se folosească

de controversă pentru a obține atenție. Prin atacarea oponentilor se încurajează o gândire tranșantă - de tip 'alb/negru', 'noi vs. ei' - care anulează gândirea bazată pe informații și idei complexe.

DE REȚINUT:

Autoreflexia este o dimensiune esențială în analiza propagandei. **Doar să identifiți tehnici nu e de ajuns. Doar să negi propaganda, nu e de ajuns. Trebuie să o înțelegi și să încerci să devii conștient/ă de** partinirile, convingerile și valorile tale care îți influențează felul cum interpretezi mesajele de propagandă.

Perspectiva istorică, context Sahia Vintage

Propaganda poate fi studiată și din perspectivă istorică, iar materialele produse de studioul de film documentar "Alexandru Sahia" și disponibile în colecția "Sahia Vintage" a Asociației One World România îți pot fi de folos.

Studioul de film documentar "Alexandru Sahia"

"Alexandru Sahia" a fost studioul de cinema documentar al României socialiste. Înființat la începutul anilor 50, prin transformarea societății de stat Romfilm, studioul a documentat vreme de patru decenii viața cotidiană în România și evoluția regimului comunist, conform indicațiilor și în limitele impuse de mandatul politic al instituției.

Pentru că a fost singurul studio specializat în film documentar din epocă, instituția s-a identificat în timp cu practica documentară la nivel național: astăzi, istoria documentarului produs în România socialistă este, cu câteva excepții, istoria

documentarului Sahia. La trei decenii de la colapsul regimului Ceaușescu, studioul Sahia nu și-a găsit încă locul în prezent.

Înainte de finele regimului Ceaușescu, studioul de cinema documentar al României socialiste producea peste două sute de filme de scurt-metraj pe an, croite pentru a se potrivi în categoriile prevăzute de Planuri tematice anuale.

La nivel oficial, existența studioului e justificată de producția sa explicit politică: reportaje care documentează in extenso mobilitățile în teritoriu ale cuplului prezidențial, filme rutinier-triumfaliste sau „sinteze” produse în conjuncție cu aniversările politice ale zilei.

Sursa: sahiavintage.ro

ACTIVITATE DE ANALIZĂ CRITICĂ:

Alege unul sau mai multe fragmente dintr-un material Sahia Vintage la dispoziție și analizează-l cu sunetul oprit și apoi cu sunetul pornit. Activitate de grup.

a) **Sunet oprit!** Ce vezi? Ce-ți spun imaginile? Despre ce crezi că este vorba?

b) **Sunet pornit!** Ce auzi? (coloană sonoră, comentariu) Cum influențează mesajul? Care este scopul?

Analizând elementele imaginii și ale sunetului, poți reflecta la modul în care mesajele de propagandă din perioada comunistă au fost create și la scopul acestora. Poți continua activitatea de analiză comparând aceste mesaje cu unele de propagandă contemporană.

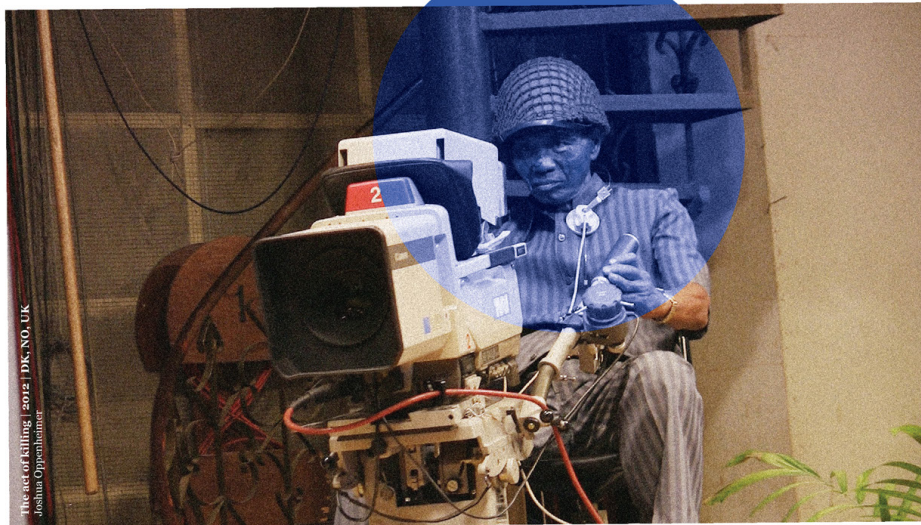
Rolurile filmului documentar:

La un prim nivel – să informeze, să educe și, dacă este posibil, să distreze (deși entertainment-ul nu este caracteristic genului).

La un al doilea nivel, superior: are imperativul etic de a-i apăra și de a căuta dreptate pentru cei care sunt tratați nedrept, de a aduce astfel de comportamente nejustificate în atenția comunității locale, naționale și internaționale sau, cel puțin, de a le oferi șansa celor dezavantajați de a fi reprezentanți.

- să conteste abuzul de putere
- să lupte împotriva nedreptății
- să îi apere pe cei slabi și lipsiți de putere
- să comunice informații într-un mod dezinteresat și imparțial, ținând cont de existența și nevoile autentice ale unui spectru larg de tipuri de persoane, în privința rasei, clasei sociale, etniei, genului, convingerilor și altor factori

În regimurile autoritare și represive, care controlează media și le fac să acționeze în interesele celor puternici, misiunea documentarului poate fi îndeplinită numai dacă el este subversiv în raport cu puterea, ceea ce implică a acționa într-o zonă underground.

ATELIER
DE
EDUCA
TIE
MEDIA
PRIN
FILM
DOCU
MENTAR
LA
BIBLIOTECĂ

Organizator:

Cu sprijinul:

Parteneri:

Pașii principali în organizarea unui eveniment de educație media prin film documentar la bibliotecă:

- Alegerea filmului (ține cont, pe cât posibil, de contextul local)
- Stabilirea publicului țintă
- Alegerea formatului evenimentului (proiecție + discuție cu sau fără invitat/invitați)
- Alegerea invitatului/invitaților
- Gândirea unor eventuale activități conexe (atelier educație media sau de educație cinematografică, activități practice pentru copii etc.)
- Promovarea evenimentului
- Pregătirea introducerii filmului și a moderării discuției de la final
- Pregătirea aspectelor tehnice și logistice pentru buna desfășurare a evenimentului
- Redactarea unei scurte raportări la final

Formatul evenimentului – chestiuni preliminare

Formatul evenimentului și alegerea invitațiilor pot fi ajustate în funcție de obiectivele stabilite. Discuția poate lua diverse forme: dezbateri (sub formă de Q&A), prelegere, interviu, masterclass.

O bună programare a unei discuții începe de la a-ți cunoaște publicul și de la a te adapta la contextul local. Care este publicul țintă? Te aștepti ca publicul să fie format în majoritate din femei? Te aștepti ca elevii să fie majoritari? Adaptează forma și conținutul discuției la diferite publicuri, pentru a fi cât mai eficientă. Invită vorbitori care se pot conecta mai ușor cu publicul.

Evită abordările care ar putea fi prea didactice sau, dimpotrivă, prea superficiale.

Este nevoie de o atenție specială când este vorba de chestiuni sensibile sau controversate care vizează opinii și atitudini bine înrădăcinate. Asigură-te că discuți cu comunitatea ta despre cum pot fi abordate chestiunile tabu în fața publicului, pentru a încuraja un dialog sigur, deschis și bazat pe respect.

Pentru unii spectatori, care sunt ei înșiși afectați de chestiuni grave privind drepturile omului, dezbaterile în jurul unui film pot avea un efect de mobilizare, de întărire, prin faptul că arată cum fac față alte comunități cu o situație similară și pot ajuta la contextualizarea propriei lor realități. Nu te teme că nu poți răspunde întotdeauna la întrebări și rezolva chestiunile complexe prezentate în filme. Simplul fapt că se deschide o dezbateri despre subiecte sensibile sau care nu sunt discutate poate avea un efect puternic asupra oamenilor și îi poate ajuta să facă față propriilor traume, în special când este vorba de subiecte precum violența domestică, emigrație, drepturile persoanelor LGBT, trecutul țării, politică.

Tipuri de format

Este indicat ca proiecția să se deschidă cu o scurtă introducere făcută de un moderator, un organizator sau un voluntar. Acesta urează bun-venit publicului, oferă informații de bază despre film (titlu, regizor, an de producție, țările producătoare) și anunță că la final, după proiecție, va fi o dezbatere, o sesiune de întrebări și răspunsuri sau un alt fel de eveniment cu un invitat sau mai mulți. Acest lucru permite ca spectatorii să își pregătească întrebări încă din timpul proiecției și garantează că nu părăsesc imediat sala când se termină filmul. Nu te panica în cazul în care câțiva sau mai mulți spectatori nu vor să rămână la discuție – este firesc să se întâmple asta, din diverse motive. Important e că cei care rămân sunt cu adevărat interesați.

Când filmul este despre un subiect sensibil sau dificil, poți pregăti publicul oferindu-i câteva informații de context înainte, care îl vor ajuta să înțeleagă mai bine filmul. Poate că invitatul va dori să spună la rândul său câteva cuvinte înainte de proiecție.

Q&A (sesiune de întrebări și răspunsuri):

O sesiune de Q&A oferă o platformă pentru ca publicul să adreseze întrebări și să împărtășească opinii cu invitatul. Un moderator conduce discuția. Durata unui Q&A poate varia între 10 și 45 de minute, dar se poate și prelungi dacă publicul este extrem de activ și curios.

Dezbatere sub forma unui panel:

Dacă vrei să abordez subiecte pe care le consideri mai dificile și mai importante pentru a fi discutate în detaliu, poți organiza un panel de dezbatere cu mai mulți invitați. Fiecare poate împărtăși o perspectivă, opinie și experiență diferită cu publicul. Astfel de dezbateri durează de obicei mai mult (45-60 min) și necesită un moderator bine pregătit.

Masterclass:

Poți ruga un cineast sau un alt invitat interesant, cum ar fi un activist pentru drepturile omului, să țină un masterclass, care este o prelegere oferită de un expert pe o anumită temă sau pe un anumit subiect, în acest caz legat de filme sau de subiectele pe care le abordează acestea. Lasă suficient timp pentru întrebări din partea publicului.

Invitații

Aducerea unui invitat care e plăcut și un bun vorbitor este esențială pentru o sesiune de Q&A de succes, deși se poate organiza o discuție în care doar publicul participă cu observații și întrebări.

Alegerea corectă a vorbitorilor se intersectează cu nevoia de a ști care îți este publicul.

Pot fi invitați ca vorbitori cinești, experți și activiști. Te poți gândi la reprezentanți ai unor ONG-uri, la lideri ai unor comunități, politicieni, jurnaliști și profesori, care pot să ofere un context în legătură cu chestiunea discutată. Trebuie ținut cont că oamenii sunt de obicei mai interesați de povești personalizate și exemple practice decât de discursuri de promovare din partea unei organizații sau a unui partid politic.

Cel mai recomandat este să aduci pe cineva care cunoaște bine subiectul și poate face legături cu teme din realitatea locală.

Dacă ai resurse, poți aduce și un invitat dintr-o altă localitate.

Dacă resursele sunt limitate, poți organiza o conexiune online cu invitatul, asigurându-te că toate condițiile tehnice sunt îndeplinite pentru o discuție fără incidente (inclusiv printr-o eventual test înainte, dacă acest lucru este posibil).

Când chemi invitații, spune-le ideile tale despre conținutul și formatul sesiunii de Q&A și despre ceilalți invitați, dacă e cazul. Dacă nu pot participa, poți să le ceri sugestii pentru a folosi rețeaua lor să găsești alte opțiuni de invitați.

Dacă este posibil, este recomandabil să le oferi invitaților posibilitatea să vadă filmul înainte, pentru a se pregăti mai bine pentru discuție. Îți poți ruga pe invitați să dea mai departe vestea despre eveniment, de exemplu prin rețelele de social media sau prin canalele de comunicare ale organizației pe care o reprezintă.

Fii pregătit pentru o anulare de ultim moment din partea invitatului. Dacă este posibil, identifică invitați și un moderator de rezervă, pentru orice eventualitate, și fii pregătiți cu un plan B.

Scopurile discuției de după proiecție:

- Informează și aprofundează cunoștințele publicului. Invitații pot oferi mai multe informații despre subiect
- Crește gradul de conștientizare și încurajează dezbateră. Invitații pot aduce o perspectivă nouă
- Contribuie la exprimarea ideilor. Unele filme stârnesc emoții pe care oamenii ar vrea să le împărtășească după proiecție
- Motivează. Filmele pot încuraja sau inspira publicul să acționeze, să își schimbe comportamentul, să semneze o petiție, să se implice civic, să iasă la vot etc.

Rolul moderatorului:

Rolul moderatorului este de a încuraja publicul să pună întrebări, de a-l ajuta să asimileze filmul și să conducă dezbateră având grijă de respectarea timpului – să permită o cât mai mare participare posibilă și să gestioneze discuțiile mai sensibile sau tensionate. În funcție de formatul discuției și complexitatea subiectului, moderatorul nu trebuie să fie

neapărat un expert în temă sau un moderator profesionist. Este mai important ca el sau ea să știe să încurajeze și să întrețină un dialog. Farmecul moderatorului joacă un rol important, dar trebuie să fii atent la faptul că cineva cu o personalitate puternică ar putea domina discuția, făcând ca invitații să ajungă în planul doi.

Cel mai bun mod prin care un moderator se poate pregăti pentru discuție este să se asigure că vede filmul înainte, înțelege subiectele abordate și cum ar putea fi ele puse în legătură cu comunitatea locală, știe cine este invitatul și are cel puțin trei întrebări pregătite de început pentru a sparge gheața în cazul în care nimeni din public nu vrea să adreseze prima întrebare (oamenii sunt uneori prea timizi pentru a întreba sau au nevoie de timp pentru a-și formula întrebările).

Moderatorul ideal cunoaște formulele locale de adresare, respectă diversitatea culturală și tradițiile locale, nu simte nevoia să domine dezbateră, este capabil să lase publicul să vorbească și se comportă întotdeauna cu respect. În același timp, trebuie să poată interveni cu tact dar ferm în cazul unor remarci ofensatoare din partea publicului. Dacă există o dispută de opinii, este important ca moderatorul să rămână neutru, să detensioneze situația și să lase oamenii să exprime o gamă largă de opinii.

Moderatorul ar trebui să se întâlnească cu 15 minute înainte de proiecție cu invitatul pentru a se prezenta și pentru a discuta despre întrebările pregătite, despre structura dezbaterii, despre cum să fie introdus invitatul.

Moderatorul trebuie să încheie discuția mulțumind invitatului și publicului pentru participare și implicare.

Aspecte practice:

Este recomandabil ca cineva din echipă să coordoneze organizarea Q&A-urilor și să fie în contact cu invitații și moderatorii.

Când programezi o proiecție, ai grijă să aloți timp suficient pentru discuția de la final, în funcție și de programul spațiului unde este organizat evenimentul.

Participanții la dezbateri ar trebui să se simtă confortabil. Asigură-te că moderatorul și invitații stau pe scaune confortabile sau stau în picioare într-un loc potrivit în fața publicului și pune-le la dispoziție apă.

Problemele tehnice pot compromite ușor o dezbateri, așa că asigură-te din timp de toate nevoile tehnice și fă-o din nou în ziua evenimentului. Verifică dacă sunt suficiente microfoane, acolo unde este cazul, și dacă ele funcționează. Sunt suficiente locuri? Lumina este în regulă? Este nevoie de microfon pentru public? Este nevoie de o persoană care să ducă microfonul de la un spectator la altul?

Nu uita să faci fotografii la eveniment care pot fi postate pe site-ul bibliotecii și pe rețelele de socializare. S-ar putea să fie o idee bună ca cineva din echipă să noteze câteva idei interesante apărute în timpul discuției. Ele pot fi folosite în raportul către finanțatori și parteneri, precum și pe site și pe rețelele de socializare.

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI CONEXE:

- Îndeamnă publicul tânăr să realizeze propriul afiș la filmul văzut
- Îndeamnă publicul tânăr să scrie o cronică la filmul văzut
- Îndeamnă publicul tânăr să realizeze propriul film documentar de câteva minute despre o problemă din comunitate

Trailer

Țară: **România**

Titlu original: **Acasă**

Regizor: **Radu Ciorniciuc**

Durata: **86 minute**

Anul: **2020**

Limba: **Română**

ACASĂ / MY HOME

„Acasă” spune povestea unei familii care a trăit timp de 20 de ani în sălbăticia din Delta Văcărești, până când locul a căpătat statutul de zonă protejată – Parcul Natural Văcărești – primul parc natural urban din România.

Timp de patru ani, regizorul Radu Ciorniciuc a urmărit marea aventură prin care a trecut familia Enache: de la o viață în completă armonie cu natura, la traiul plin de provocări din marea junglă urbană a capitalei. Pe măsură ce membrii familiei fac eforturi să se conformeze regulilor civilizației moderne, încercând să păstreze în același timp legătura cu natura și armonia dintre ei, apar întrebări legate de locul lor în lume și felul în care poate arăta viitorul pentru fiecare. Radu Ciorniciuc urmărește cu empatie povestea unei familii care luptă pentru acceptare și propria definiție a libertății.

Trailer

Țară: **România**
 Titlu original: **Casa cu Păpuși**
 Regizor: **Tudor Platon**
 Durata: **68 minute**
 Anul: **2020**
 Limba: **Română**

CASA CU PĂPUȘI / HOUSE OF DOLLS

„Casa cu păpuși” este o incursiune într-un univers special: vacanța anuală a unor femei de 70 de ani. Departe de bărbați și de lumea dezlănțuită, Cica, Nana și prietenele lor se izolează voluntar într-o vilă de pe Valea Oltului. Împreună, împletesc pofta de viață cu amintirile, melancolia cu veselia, bârfele cu bancurile. Totul pentru a întreține iluzia că pentru ele timpul nu a trecut și că sunt aceleași fete tinere, frumoase și îndrăgostite din urmă cu 50 de ani.

Trailer

Țară: **România**

Titlu original: **WOOD**

Regizor: **Monica Lăzurean-Gorgan,
Michaela Kirst, Ebba Sinzinger**

Durata: **95 minute**

Anul: **2020**

Limba: **Română, Engleză, Rusă, Spaniolă**

LEMN / WOOD

Tăierile ilegale sunt o afacere globală de miliarde. Alexander von Bismarck, descendent al Cancelarului de Fier și director executiv al Environmental Investigation Agency din Washington, D.C., reușește să urmărească, sub acoperire, mașinațiunile comerțului internațional cu lemn. Scopul lui principal nu este să expună o situație scandalosă, ci să promoveze o schimbare în conștiința societății politice și civile, și un nou cod de conduită pentru economia globală și consumatorii din lumea întreagă. „Lemn” este un thriller de mediu care vorbește despre pădure și despre oamenii care trăiesc din comerțul cu lemn.

Trailer

Țară: **Ucraina**

Titlu original: **The earth is blue as an orange**

Regizor: **Iryna Tsilyk**

Durata: **74 minute**

Anul: **2020**

Limba: **Ucraineană**

THE EARTH IS BLUE AS AN ORANGE / PĂMÂNTUL ESTE ALBASTRU CA O PORTOCALĂ

Când poeta și cineasta Iryna Tsilyk a vizitat pentru prima oară casa familiei Trofymchuk-Gladky în orașul Krasnohorivka în zona de război din regiunea Donetsk a fost surprinsă de ceea ce a descoperit acolo: în timp ce în lumea din afară erau bombardamente și haos, Ana, o mamă singură și cei patru copii reușeau să-și mențină căminul lor plin de lumină și viață ca un minunat loc de refugiu din calea războiului. Fiecare membru al familiei avea o pasiune pentru cinema și așa că nevoia de a-și documenta prin imagini și film situația lor în mijlocul războiului făcea parte din viața cotidiană. Acest constant efort creativ al întregii familii, surprins bine în documentarul nostru, pune într-un mod insolit problema puterii magice a imaginii și cinema-ului în vremea războiului și dezastrului de afară. Pentru Ana și copiii ei a transforma trauma într-o formă de artă era un mod de a-și păstra umanitatea.

A cui e vina

Florica Holban, 1965, 12'

Craiova vazută din car

Titus Mesaroș, 1974, 10'

Sedință cu părinții

Doru și Paula Segall, 1980, 10'

Echipajul

Doru Segall, 1985, 14'

SAHIA VINTAGE

În socialismul trăit al anilor 60–80, copilul e capital uman: subiectul politic al anilor care urmează, viitorul făuritor al unei lumi mai bune. Ca și în cazul subiecților adulți, unde documentarul Sahia privilegiază contextele de muncă în colectiv în defavoarea celor privat-familiale, și în cazul subiecților minori contextul colectiv rămâne prioritar: în majoritatea cazurilor, copiii apar prinși în instituții formatoare – grădiniță, școală generală, liceu – și foarte rar în familie.

În documentarul politic rutinier produs în ultimele două decenii ale regimului comunist, majoritatea copiilor sunt instrumentalizați politic: șoimi sau pionieri, ei circulă cu mâinile încleștate pe cravate, ca simboluri vii ale investiției făcute de Partid prin diverse forme de parentalitate politică. Motivul copilăriei fericite e și el politizabil: fericirea copiilor se datorează eforturilor Partidului.

Există însă și excepții, când regizorii sau regizoarele reușesc să prindă umanitatea acestor copii, chiar dacă contextul în care sunt filmați rămâne unul instituțional, tot așa cum există și un corp substanțial de filme educaționale destinate părinților, cadrelor didactice sau copiilor înșiși, în care regulile se schimbă și, pentru zece minute, copiilor și adolescenților li se permite să rămână în cercul preocupărilor specifice vârstei.

A CUI E VINA?

Regizor: **Florica Holban**
Durata: **12 minute**
Anul: **1965**

CRAIOVA VĂZUTĂ DIN CAR

Regizor: **Titus Mesaroș**
Durata: **10 minute**
Anul: **1974**

ȘEDINȚĂ CU PĂRINȚII

Regizor: **Doru și Paula Segall**
Durata: **10 minute**
Anul: **1980**

ECHIPAJUL

Regizor: **Doru Segall**
Durata: **14 minute**
Anul: **1985**

Resurse:

- mediawise.ro
- propaganda.mediaeducationlab.com
- kinedok.net/ro
- sahiavintage.ro
- oneworld.ro/ro
- cinepub.ro/documentare/
- docuart.ro/documentare
- dafilms.com
- issuu.com/moviesthatmatter/docs/5_discussion
- providencechildrensfilmfestival.org/filmhub/activity-reel/

Bibliografie:

Ian Aitken (ed.), *The Concise Routledge Encyclopedia of the Documentary Film*, Londra, Routledge, 2013

David MacDougall, *The Looking Machine: Essays on Cinema, Anthropology and Documentary Filmmaking*, Manchester University Press, 2019

Bill Nichols, *Introduction to Documentary*, Indiana University Press, 2001

Susan Sontag, *On Photography*, New York, Anchor Books, 1990

Look Again! *A Teaching Guide to Using Film and Television*, BFI Education, 2003

Autori:

Nicoleta Fotiade este expertă – formatoare în domeniul educației media și digitale, (co)autoare a mai multor studii de cercetare media și resurse de educație media, inclusiv a două manuale pentru liceu. Crede că educația media ar trebui să fie parte integrantă în formarea noastră pe tot parcursul vieții. Este președinta asociației Mediawise Society, co-fondatoare a International Association for Media Education (IAME) și lector asociat la Universitatea din București.

Ionuț Mareș este jurnalist și critic de film și scrie pentru reviste online precum Films in Frame și Ziarul Metropolis. Colaborează de asemenea ca selecționar sau moderator de discuții cu mai multe festivaluri de film din România.

Despre proiectul *“Educație media prin film documentar la bibliotecă”*

Este cel mai nou proiect educațional organizat de Asociația One World Romania în parteneriat cu Mediawise Society. Pornind de la principiul că citirea unui film se poate asemăna cu cititul unei cărți, proiectul face un pas asumat pentru a crește competențele de analiză critică a imaginii ale publicului larg, cu filmul documentar despre drepturile omului ca material didactic.

Educație media prin film documentar la bibliotecă

Organizator Național
Asociația One World Romania

Proiect co-finantat de
Administrația Fondului cultural natural

Parteneri

KineDok
Mediawise Society
Biblioteca Județeană
Ion Heliade Rădulescu, Dâmbovița
Biblioteca Județeană
Panait Cerna, Tulcea
Biblioteca Județeană
Christian Tell, Gorj

*Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național.
AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului
pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.*

